

Deksels denkwerk: rioolputdeksels uit Japan

In het juni/juli nummer van vakblad Riolering is uitgebreid aandacht besteed aan de riolering in Japan. Zo waren er mooie afbeeldingen te zien van putdeksels vanuit het straatbeeld in Japan. In dit artikel een verdere verdieping van de Japanse putdeksel. Als verzamelaar van foto's van de putdeksels werd ik enkele jaren geleden verrast door een foto uit Japan. Het ging om een zeer kleurige afbeelding met mystieke vormen erop. Dat kende ik nog niet in die mate.

Het zijn dan ook bijzondere afbeeldingen van putdeksels die nergens anders ter wereld voorkomen. Het zijn stuk voor stuk exemplaren waar een verhaal bij hoort. De liefhebber kent ongetwijfeld het boek van Remo Camerota, met als titel 'Drainspotting, Japanese Manhole Covers'. Een kleurrijk boekwerk met daarin mooie foto's van verschillende putdeksels in verschillende delen van Japan, met een uitleg van de achterliggende gedachte en betekenis van elke deksel. Het land van de rijzende zon overigens met een rijke traditie op rioleringengebied, er zijn bewijzen dat er ruim 2000 jaar geleden al systemen zijn aangelegd.

In Japan worden objecten en gebouwen nooit zomaar gebouwd, maar met een bepaalde esthetische gevoeligheid. Altijd met afwezigheid van (overdreven) uiterlijk vertoon, maar wel rekening houdend met de omgeving zoals de bergen, de rivieren en de bomen. De snelle toename van regio-gebonden putdeksels vind men terug in de regionale culturele identiteit, van flora en fauna tot landschappen. Maar de afbeeldingen zijn nooit 'over de top'. Dat is een reden dat de Japanner deze vorm van kunst zo waardeert. 95 procent van de 1.785 Japanse gemeenten heeft dan ook een eigen speciaal ontworpen putdeksel. Er zijn ongeveer 2.700 verschillende 'custom made' putdeksels in geheel Japan te vinden.

In opdracht ontwerpen

Het gemeentebestuur geeft de ontwerpers opdracht om de putdeksels te ontwerpen, maar wel met speciaal opgegeven specificaties. De putdeksels worden dikwijls door de plaatselijke gieterij gegoten. Ze gebruiken bij voorkeur gewoon gietijzer, wat zich uitstekend laat bewerken en wat bekend staat om zijn hoge drukbelasting. De gebruikte kleuren zijn vooral opvallend en bont, maar niet in de kijkwijze van een Japanner. Wes-

terlingen vinden de kleuren nogal schreeuwiger, veel fel rood, geel en blauw. Maar dat is alles in Japan. Speelgoed, reclame, kleren, alles is fel, niets is donker. Dus ze passen ook prima in het straatbeeld.

Camerota raakte verslaafd aan de deksels toen hij door Japan reisde voor een boek over graffiti: "In Tokio, waar ik toen woonde, heb je maar één ontwerp. En dat terwijl er in Tokio circa 500.000 inspectieputten zijn! Maar buiten de hoofdstad heb je allemaal gekleurde, allemaal verschillende. Ik vond ze zo mooi dat ik ze ben begonnen te fotograferen. Plaatsen strijden met elkaar om de mooiste putdeksels. Elke prefectuur gebruikt zijn eigen mythe of waar ze beroemd om zijn. Eén stad is bekend om zijn tonijn, dus staat er een tonijn op. De ander heeft het bekendste voetbalteam van het land, dus nemen ze die. De gemeente waar het Japanse ruimtevaartcentrum zit, heeft de spaceshuttle genomen."

Shinto

Men meent dat het ontstaan van de unieke putdeksels is ter herleiden op de Shinto-religie van Japan. Shinto is de oorspronkelijke religie van Japan met als belangrijk kenmerk een grote liefde en eerbied voor de natuur. De Japanner streeft altijd naar perfectie, dus ook bij putdeksels. Ook de volksaard van de Japanners - om onwelriekende zaken te maskeren - speelt mee. Onder die putdeksel stroomt vies water, maar

door er een mooi gekleurde deksel op te doen proberen ze de zaak te verdoezelen.

De liefhebber heeft de mogelijkheid om in Japan twee musea te bezoeken waarin de kunst van de Japanse putdeksel wordt tentoont gesteld. Dit kan bij Nagoya City Waterworks and Sewerage Bureau in de stad Nagoya, of bij het Shiga Prefectural Science Museum of Water Environment in de stad Kasatsu. Sommige kunstenaars beschouwen de Japanse putdeksels als kunst van mindere aard (ook wel 'laag bij de grond' genoemd), maar voor heel veel mensen over de gehele wereld hebben deze putdeksels een zekere cultstatus bereikt. Persoonlijk vind ik de Japanse putdeksels een stuk interessanter en mooier dan de doorsnee Nederlandse putdeksels. Hopelijk zijn de Japanse putdeksels een inspiratiebron voor ontwerpers in Nederland. Maar, over smaak valt niet te twisten. Volgende maand een stukje dat er ook in Nederland stad-gebonden putdeksels zijn. ■

*) Auteur is eigenaar van Brink Riolbeheer.

